

ocak
2014

TIYATRO

TIYATRO

"Brecht Rüzgârları"

ROBERT SCHILD

Peter Pan Müzikali

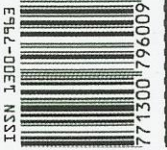
GÜLEN İPEK ABALI

Makas Oyunları

SILA ŞENLEN GÜVENÇ

ISSN 1300-7963
SAYI: 257
ON LİRA

ISSN 1300-7963

tiyatro

AYLIK TİYATRO DERGİSİ

Sahibi: YFK Yapım Yayıncılık Tic. ve San. Ltd. Şti. adına: **Gülhan Avsar Demirkanlı** Yayın Yönetmeni ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: **Mustafa Demirkanlı** Yayın Kurulu: **Ayşe Lebriz Berkem, Kerem Kurdoğlu, Mustafa Demirkanlı, M. Melih Korukçu, Robert Schild, Sündüz Haşar** (Eleştiri Yazıları Editörü) **Danışma Kurulu: Enver Aysever, Levent Üzümcü, Nihal Kuyumcu** (Çocuk Tiyatrosu Editörü), **Selçuk Yöntem, Şenay Gürler, Vecdi Sayar** Yazı İşleri: **Pınar Erol, Damla Cangül** Reklam ve Halkla İlişkiler Yönetmeni: **Gülhan Avsar Demirkanlı** İzmir Temsilcisi: **Gürol Tonbul** Ankara Temsilcisi: **M. Nurkut İlhan** Fotograf Editörü: **Gülay Ayyıldız Yiğitcan** (www.klikstudyo.com) Hukuk Danışmanı: **Av. Reyhan Kayışlı**

Baskı: Piya Matbaa Sanatları San. Tic. Ltd. Şti. Davutpaşa Cad. Davutpaşa Emintaş Sanayi Sitesi 2. Kat No: 586 Topkapı-İstanbul
Telefon: 0212. 576 31 88

YFK Yapım Yayıncılık Tic. ve San. Ltd. Şti.: Merkez Mahallesi, Reha Yurdakul Sok. No:28/1 Şişli - İstanbul

Telefon: (0212) 216 75 20 e-posta: tiyatrodergisi@gmail.com

Hesap No: T. İş Bankası-Cihangir, Şb. Kodu: 1014 Hesap No: 0317 374 IBAN:TR12 0006 4000 0011 0140 3173 74

Abonelik için: **0212. 216 75 20** Yıllık Abone Bedeli 100 TL

Kapak Tasarımı: **Gülay Ayyıldız Yiğitcan**

Yayın Türü: Yerel Süreli

EDİTÖRDEN: / S. 03

HABERLER: / S. 04

ELEŞTİRİ: "Nehir" / Prof. Deniz Bozer / S. 06

ELEŞTİRİ: "Makas Oyunları-1" / Sıla Şenlen Güvenç / S. 10

HABER: / S. 15

ELEŞTİRİ: "Brecht Rüzgârları" / Robert Schild / S. 16

ELEŞTİRİ: "Karşılaşmalar" / Prof. Sevdâ Şener / S. 20

ELEŞTİRİ: "Kaplumbağa" / Prof. Hülya Nutku / S. 22

HABER: / S. 27

İZLENİM: *Zalimin Zulmü Varsa* / Yusuf Eradam / S. 28

İZLENİM: *Yaşamaya Dair* / Seval Deniz Karahaliloğlu / S. 33

BERLİN MEKTUBU: Dr. Gülen İpek Abalı / S. 36

İZLENİM: *Sandık Başında Horoz Öterse* / Meliha Akay / S. 38

HABER: *10. Ordu Festivali Başvuruları Başladı* / S. 40

HABER: *3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Tiyatroları Ödülleri* / M. Nurkut İlhan / S. 42

PERDE'DEN ÖTE: Robert Schild / S. 44

SADIK SEYİRCİ: *Süreçgenlik* / M. Sadık Aslankara / S. 46

Kurumsal Destekçilerimiz

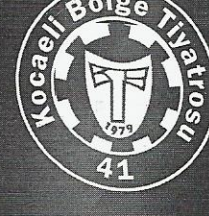
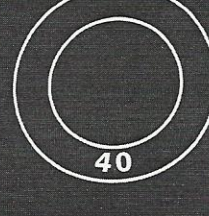
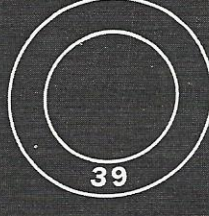
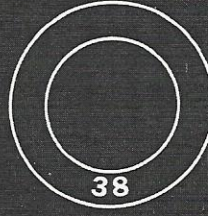
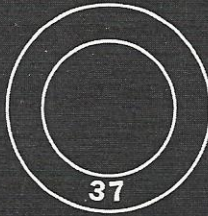
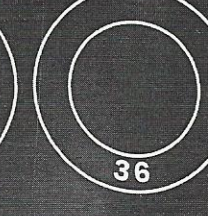
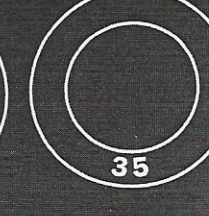
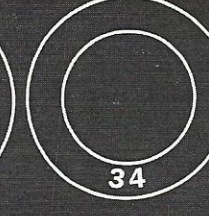
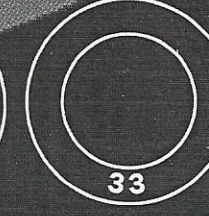
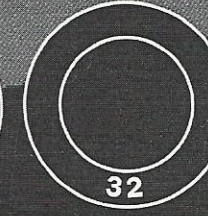
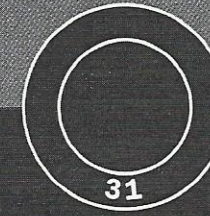
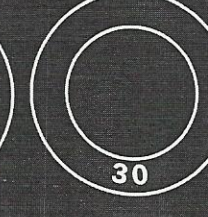
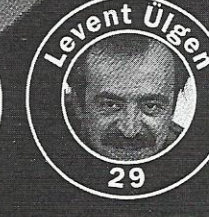
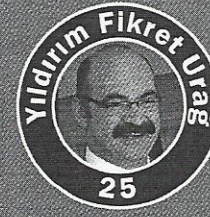
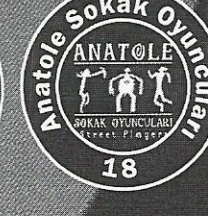
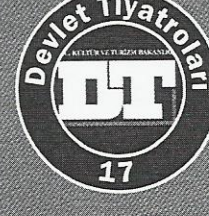
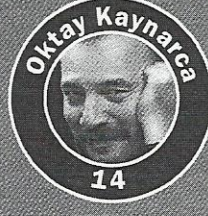
medya takip merkezi

Desteklediğimiz Kurumlar

LÖSEVİLİ

SI

Tiyatro... Tiyatro... Dergisi
41 İnisiyatifi Editörler Kurulu

"Değişim Şart": Theatre Uncut'dan Politik Oyunlar ve Tiyatro DOT'dan

Makas Oyunları-1

Sıla Şenlen Güvenç
ssenlen@yahoo.com

Türkiye'de "Suratına Tiyatro" olarak çevrilen "In-Yer-Face Theatre: British Drama Today" adlı kitabın yazarı Aleks Sierz 'Suratına Suratına' ve 21. yüzyıl İngiliz tiyatrosu üzerine 2010 yılında yaptığı bir konuşmada, çok önemli bir soru sorar: "*Bu dönemin Jimmy Porter'ını kim söyleyebilir?*". Jimmy Porter, İngiliz oyun yazarı John Osborne'un "Look Back in Anger" / "Öfke" (1956) adlı oyununun genç, asi, devleti ve yaptırımlarını sorgulayan başkahramanıdır. İngiliz tiyatrosunda bir dönüm noktası olan oyun, İkinci Dünya Savaşı sonrası İngiltere'de duyulan düş kırıklığını gerçekçi bir biçimde yansıtan 'Öfkeli Genç Adamlar' akımına öncülük etmiştir. Fakat İngiltere'de 21. yüzyılda üretilen eserlerde değişik seslere, ırklara, azınlıklara yer verilmiş olsa da bu kadar 'öfkeli' bir karakter ortaya çıkmamıştır. Bu anlamda tiyatro, siyasi özelliğini büyük ölçüde yitirmiştir. Sierz'in sorusuna en iyi yanıtı ise tiyatroya siyasi kimliğini ve kitleleri harekete geçirme özelliğini yeniden kazandırmaya çalışan Theatre Uncut vermektedir.

Theatre Uncut

Sanat Yönetmenleri Emma Callander ve Hannah Price tarafından kurulan Theatre Uncut'ın resmi sitesinde amaçlarının "insanları, dünyada olan bitenlerle ilgili düşündürmek, tartışmalarını ve tepki göstermelerini sağlamak" olduğu belirtilmekte. Bu doğrultuda, farklı oyun yazarlarından "mevcut politik durumlarıyla" ilgili, bir cevap niteliği taşıyan yeni kısa oyunlar yazmaları istenmektedirler. Bu metinler, daha sonra sınırlı bir süre için herkes tarafından (telif ödemedi) oynanmak üzere kullanıma sunulmaktadır. 2013 yılı için kasım ayı olarak belirlenen süre diliminde söz konusu oyunlar dünyanın dört bir yanında tiyatrolar, üniversiteler, okullar, meydanlar, evler ve mutfak vb. her türlü mekânda sahnelendi. Bunu yaparken izlenmesi gereken kural, metinlerin hiçbir şekilde değiştirilmemesi ve bunlardan edinilen kazancın belirlenen yardım kuruluşuna, şu anda dünyada insan haklarını savunan Amnesty International'a, bağışlanmasıdır.

“Ülkedeki [Birleşmiş Krallık] bütçe kesintileri”ne cevaben yazılan 2011 Theatre Uncut oyunları Laura Lomas’ın *Open Heart Surgery*, Dennis Kelly’nin *Things That Make no Sense*, Anders Lustgarten’in *The Fat Man*, David Greig’in *Fragile*, Jack Thorne’in *Whiff Whaff*, Lucy Kirkwood’un *Housekeeping*, Mark Ravenhill’in *A Bigger Banner* ve Clara Brennan’in *Hi Vis*’den oluşmaktadır.

Tiyatro DOT’un Makas Oyunları Projesi ve “Makas Oyunları-1”

Tiyatro DOT kurulduğundan bu yana çağdaş tiyatro eserleri sahnelemekte, ilintili şahsiyetlerle çalıştaylar düzenlemekte ve Türkiye’de yeni genç oyun yazarlarını teşvik etmektedir. 2013-2014 sezonunda Tiyatro DOT bambaşka bir projeye karşımızda; “Makas Oyunları-1”. Bu kapsamda, 2011 Theatre Uncut oyunlarından dört tanesini bir grup olarak sahneliyorlar; Anders Lustgarten’in “The Fat Man/Şişman Adam”, Dennis Kelly’nin “Things That Make no Sense/Bazı Şeyler Çok Saçma”, Mark Ravenhill’in “A Bigger Banner/[Daha Büyük Bir] Pankart” ve David Greig’in “Fragile/Hassas”. Theatre Uncut oyunlarının metinde değişiklik yapılmadan sahnelenme zorunluluğu, çeviriyi oldukça zor kılmaktadır. DOT çeviri ekibi, kültürlerarası ‘geçiş’i ufak tefek mecburi veya daha anlamlı kılacak değişimler dışında, metinlere çok sadık kalmaktadır. Sanat Yönetimi Murat Daltaban tarafından üstlenilen ‘Makas Oyunları’nın proje ekibi Duygum Girginer, Uğur Baran, Alp Aydın, Esin Harvey, Ezgi Bakışkan, Fatma Özcan, Gizem Güçlü, Orçun Soytürk ve Volkan Akçaalan’dan oluşmaktadır. Dekor tasarımı Yeşim Bakırküre’ye aittir.

Anders Lustgarten-“The Fat Man / Şişman Adam”

Bir monolog olarak kaleme alınmış oyunda, Kapitalizm bir kent olarak Las Vegas’a, kişi olarak da insanların sırtını sıvazlayıp içki ismarlayan, “ortama hakim” ve herkesi kabul eden bir tavırla yaklaşan şişman bir adama benzetilmektedir. Konuşmacı dinleyicileri uyarır: “Baylar ve Bayanlar, Kapitalizmin Şişman Adam’ı size yalan söylüyor.” (s.43)

İşin aslı, Kapitalizm devletin kaynaklarını “sünger” gibi emiyor. Devlet işçileri eğitmekte, malları için yol inşa etmekte, “kazançlarını güvenli bir şekilde eve götürebilmesi için” güvenlik sağlamakta ve böylece Şişman Adam parasını “bizim üstümüzden” kazanmaktadır (s.44). Bunu, Ortaçağ rahiplerinin insanların anlamaması için İncil’i Latince tutmaları gibi, Kapitalizmin ‘jargon’ kullanarak (anlaşılmaz kılarak) kendi menfaatleri yönünde manipülasyonlarla gerçekleştirildiğini belirtir. Bu tespitin ardından Kapitalizmin nasıl işlediği bir eğitmen edasıyla, kolaylıkla anlaşılır örneklerle sunularak kesintilerden bahsedilir. Konuşmacı, hükümetin “beyninin” Kapitalizmin Şişman Adam’ı tarafından kesintiler yapmak konusunda “yıkandığını”, kesintileri yapmak için hiçbir sebep olmadığını, etrafta “bok gibi para olduğunu” ve asıl sorunun kimin cebinde olduğunu ifade eder (s.46). Serkan Salıhoğlu’nun yönettiği *Şişman Adam*’da

Kapitalizm ele alınır. Konusu itibarıyla diğer oyunlara genel bir giriş sağlayan oyunun, Sanat Yönetmeni Murat Daltaban tarafından ilk sıraya konulması çok mantıklı bir seçim olmuştur. Bir monolog şeklindeki kısa oyunda, konuşmacıyı, daha önce DOT tarafından sahnelenen Dennis Kelly’nin “Öksüzler” adlı oyununda (Gizem Erdem ve Yusuf Akgün ile beraber) tek kelimeyle muazzam bir oyunculuk sergileyen İbrahim Selim canlandırmaktadır. Bir Las Vegas gösterisi tadında sergilenen tek kişilik oyunda İbrahim Selim, hem performansı hem de sahneye (mekânı kullanma ve doldurma anlamında) hakimiyeti bakımından dikkat çekmektedir.

Dennis Kelly-“Things That Make No Sense/Bazı Şeyler Çok Saçma”

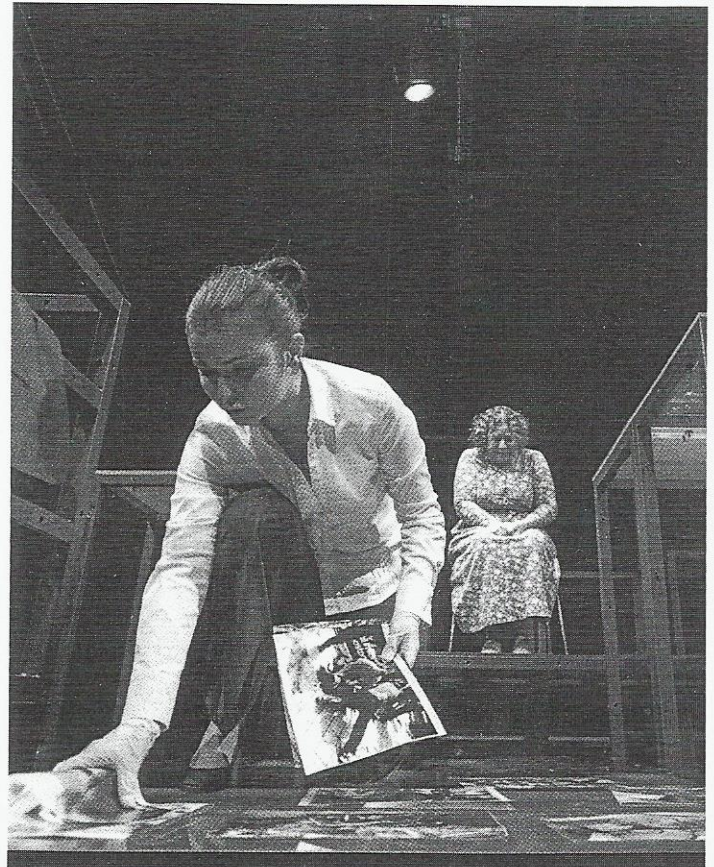
Oyunda otorite temsilcileri ‘A’ ve ‘B’ karakterleri, ‘G’yi ayın 14’ünde (ay-yıl belirtilmez) gerçekleşen bir olayla ilgili sorguya çekerler. Ancak ‘G’nin söylediği şeyleri dikkate almadan ifadesini istedikleri şekilde oluşturmaktadırlar.”

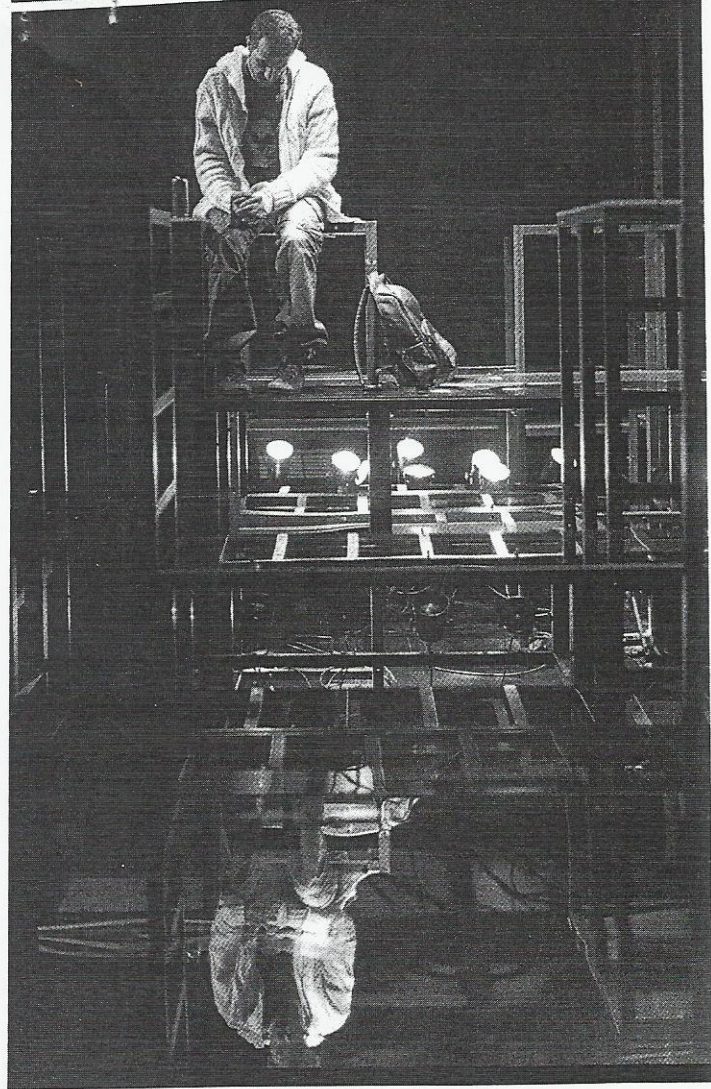
B: [...] 14’ünde neredeydin?

G: Ülke dışındaydım.

A: Buraya [ifadesine] ülkede olduğunu yazacağım. (s. 32)

‘G’, o zaman diliminde İsveç’e yapmış olduğu iş gezisini dakika dakika anlatır, bilet koçanlarını sakladığını ve kendisini Beate adında bir kızın karşıladığını belirtir. Ama yine de, ‘A’ ve ‘B’, ifadesini istedikleri gibi doldururlar. Ardından ona “ancak bir hayvan”ın yapabileceği bir eylemin fotoğrafını gösterip sorarlar: “Sizce böyle bir suç cezasız mı kalmalı?” (s.35). ‘G’nin, başkasının yaptığı bir eylem için neden kendisinin cezalandırıldığı konusunda isyan etmesi üzerine,

'A' ve 'B' durumu kendisine şu şekilde açıklar:

A: İşler öyle işte.

B: İşler böyle işte.

A: Yanlış ama böyle işte

[...] Herkese oluyor, bütün ülkede (s. 36)

Ve cezalandırdıkları diğer kişilerden bahsederek, kendisinin sadece "cinayet" suçuyla "yırttığı" için şanslı olduğunu belirtirler.

Harold Pinter'in "Birthday Party/Doğum Günü Partisi"ndeki sorgulama-sözel işkence sahnesini çağrıştıran oyunda, otorite ve otoriteye bağlı sosyal kurumlar tarafından gerçekleştirilen şiddet ortaya koyulur. Sıradan insanlar, sistem tarafından işlemedikleri suçlar için cezalandırılmaktadır. Sistemin insanları 'rastlantısal' olarak 'cezalandırması', insanı, sistem ve otorite karşısında 'kurban' veya güçsüz bir pozisyona getirmiştir. Karakterlerin belli isimler yerine, A-B-G olarak tanımlanmaları, onları isimsiz bir hedef yapmaktadır. Otoritenin temsilcileri (ki onlar da sistemin kurbanıdır) bu durumun farkında olmalarına rağmen çarkı devam ettirmektedirler. Bu suretle, sistem insanları korkak ve itaatkar yapmaktadır.

Tuğrul Tülek'in yönettiği oyunda, 'A' karakterini Enis Arıkan, 'B' karakterini Pınar Töre ve 'G' karakterini, 30 Kasım 2013'deki temsilde Deniz Türkali yerine, Hülya Gülsen oynamıştır.

Mark Ravenhill-"A Bigger Banner/Daha Büyük Bir Pankart"

Seçilen üçüncü oyun "A Bigger Banner/[Daha Büyük Bir] Pankart" 2011'de üniversitede eylem yapan

lezbiyen çift Shona ve Raquel ile başlar. Raquel direnişe karşı inancını korusa da, Shona (su, elektrik, internet, ısının kesilmesi sonucu) yorgun düşmüş ve hiçbir şeyin değişmeyeceğine kanaat getirmiştir: "Kesintilerine ve harçlara devam edecekler, ve istedikleri her şeyi yapacaklar. Hiçbir şey yapamayız" (s.97). Raquel onu telkin ettikten sonra odadan ayrılır, Shona bir pankart yapmaya başlar ama durur: "Bu çok saçma. Oyun oynayan öğrenciler. Kim kulak verecek ki?". O anda Shona "1950 stilinde" giyinmiş Marge ve Fred'i görür. İngiltere'de Eski Muhafazakar partisi 'Tory' ve Liberal Partisi 'Whig' olarak bilindiğinden, Shona giyimlerine bakarak onları "Genç [Muhafazakar] Tory" zanneder. Marge ve Fred İkinci Dünya Savaşı sonrası gençliğini temsil eder. Fred değişimin ancak işçi sınıfının devleti ele geçirdiği zaman olacağını savunur: "Evet kan ve terör olacak. Sokaklarda savaşaacağız. Ama işçi sınıfı böyle devleti ele geçirecek. Eğer kapitalistlerin başka bir şekilde kontrolü elimize vereceğini düşünüyorsan-" (s.101). Öte yandan, Marge kademeli bir değişime, koşulların zamanla düzeleceğini, çabalarının etkisini beklide "60 yıl sonra" (2010) ileriki nesiller tarafından görüleceğine inanır; bu değişimin toplu konut, eğitim, sağlık sistemi gibi alanlarda kendini göstereceğini düşünür: "Ülkenin zenginliğinden eşit bir şekilde faydalanan eşit vatandaşların demokrasisi" (s.102). Fred ayrıldıktan sonra Marge, gelecekte olan Shona'ya "Demokrasi dünyayı daha iyi bir yer haline getirdi, değil mi?" (s.105) diye sorar. Shona bir süre durakladıktan sonra "Evet" der. Marge gittikten sonra gözyaşları içinde daha önceki pankartı yırtarak hırsıyla yeniden başlar:

Shona: Ve bunu [pankart] yeniden başlayacağım. Çok daha büyük.

Raquel: Mum kalmadı.

Shona: Umrumda değil. Tamam o zaman. Kocaman bir pankart. İşe koyulacağım.

Raquel: Öfkeli misin?

Shona: Acayip öfkeliyim.

Raquel: Öfkeliyken sana bayılıyorum.

Shona: Yeryüzündeki en güzel his. (s. 107)

Nitekim, oyun ismini ("Daha Büyük Bir Pankart") buradan almaktadır; daha önce yapılanlar yetmemiştir ve şu anda yapılanlar yetersiz kalmıştır. Kademeli bir değişim gerçekleşmeyecektir. O nedenle, daha fazla şey yapılmalıdır, daha fazla tepki gösterilmelidir. Oyunun sonunda, ara ara oyunun akışında olduğu gibi, 'Öfke' kelimesinin tekrarlanması, John Osborne ile bağlantılı 1950'lerin 'Öfkeli Genç Adamlar' (Young Angry Men) akımını, mutsuzluklarını kusan 'öfkeli' yazarlar ve karakterleri aklı getirmektedir. İnsanların ve yazarların yeniden 'öfke' duyarak tepkilerini göstermeleri gerekmektedir.

Serkan Salihoğlu'nun yönettiği oyunda, Shona'yı daha önce David Greig'in "Yellow Moon/Sarı Ay"da Leila Suleiman karakterini canlandıran Su Olgaç, Raquel'i Tuğçe Altuğ, Marge'ı Elvin Aydoğdu ve Fred'i Can Şıkıldız canlandırmaktadır.

David Greig-“Fragile/Hassas”

Akıl hastanelerinde yapılan kesintilere odaklanan David Greig’in “Fragile/Hassas” adlı kısa oyunu diğerlerinden çok farklıdır. Oyunun başında (yazarın önerdiği bir açıklamayla) oyunculara ‘kesintiye’ giderek, iki karakterlik oyunun tek bir aktör tarafından oynanması gerektiği belirtilir. Bu doğrultuda Jack karakterini aktör, Caroline karakterini ise, projekte yansıtılan replikleri okumak suretiyle, seyircinin canlandırması gerekmektedir.

Oyun, kentteki akıl hastaneleri destek servislerinden %10 kesinti yapılması zorunluluğuyla ilgilidir. Jack, klinikteki terapistine (Caroline) bir gece ziyarette bulunur ve bu kesintinin hastaların yeterince önemli olmayışından kaynaklandığını belirtir. Caroline durumun karmaşık olduğunu söyler ama Jack bunu reddeder: “Birisi karmaşık olduğunu söylediğinde” aslında kastettikleri “söylemekten kaçındıkları bir şey olduğudur”; olay aslında çok basit “Yeteri kadar önemli değiliz” (s.59-60).

Jack, Caroline’e kendisini yakmak suretiyle intihar girişiminde bulunan (17 Aralık 2010) Tunuslu seyyar satıcı Muhammed Buazizi’den ve bu olayın üzerine ayaklanan Tunus halkından bahseder. Jack’in yapmak istediği de Buazizi gibi kendini yakarak insanların dikkatini bu konuya çekmektir. Ama Caroline “uğruna savaştığı” her şeyde yenildiğini, savaşmaktan bıktığını belirtir ve ‘hassas’ olduğunu belirttiği Jack’i vazgeçirmek için oturma eylemi yapmayı önerir. Jack katılmaz “Bence kendimi ateşe vermem daha iyi fikir” (s.63) ve çakmağı yakar. Bunun üzerine panikleyen Caroline insanları arayacaklarını, internette kampanya başlatacaklarını, protesto edeceklerini, sokaklara döküleceklerini, Londra’ya, Parlamente’ye gideceklerini belirtir:

Jack: Dolabın altından çıkacağız

Caroline [seyirci]: Dolabın altından çıkacağız

Jack: Herşey Bombok Değişim Şart

Caroline [seyirci]: Herşey Bombok Değişim Şart (s.64)

Murat Daltaban tarafından yönetilen “Hassas”ta Jack karakteri, daha önce Mark Ravenhill’in “Shopping and F***ing/Alışveriş ve S***ş” ve Bryony Lavery’nin “Beautiful Burnout/Süpernova” gibi oyunlardan bildiğimiz Tuğrul Tülek tarafından oynanmaktadır (Murat Daltaban ile dönüşümlü olarak). Tuğrul Tülek, hem oyunun başındaki açıklama kısmını hem de Jack karakterini çok başarılı bir şekilde canlandırmıştır. Caroline karakterini oynayan seyirciyle işbirliği yapmak zorunda ‘bırakılan’ Tülek, sınıfta öğrencilerinin derse katılımını sağlamaya çalışan bir hoca gibi, kontrolü hiçbir noktada bırakmamıştır. Bu noktada, Caroline karakterini okumalarıyla canlandıran seyirciye sonsuz övgülerimi sunarım.

Sezon Boyu Makas Oyunları...

Sanat Yönetmeni Murat Daltaban, Makas Oyunları-1’de kapitalizmi ‘jargon’ kullanmadan açık ve anlaşılır bir biçimde (örneklerle) anlatan “Şişman Adam”la başlamış ve seyircilerin katılımını gerektiren “Hassas”la bitirmiştir. Theatre Uncut oyunları arasından seçilen dört oyunun sunuluş sırası ve şekli çok etkilidir. Tiyatro DOT sergiledikleri oyunların da karakterine uygun olarak Kültür Bakanlığı’nın verdiği ödeneği “çağdaş ve eşitlikçi olması fikrine ve sanatın bağımsız olması ilkesine ters” olduğunu ifade ederek kabul etmemiştir: Ödeneğin her aşamasında yaşanan büyük belirsizlikler, Türk Tiyatrosu’nun sürekli üretimde bulunan kıymetli isimlerinin ansızın ve hiçbir açıklama yapılmadan ödenek dışı kalmaları ve devlet yardımının protokolünde yer alan sanat üretim sürecini denetleyici ve kısıtlayıcı yeni düzenlemeler nedeniyle kabul edilemez olduğunu düşünmekteyiz. (Radikal)

Tiyatro DOT’un bu olaya karşı sergilediği net duruş, Theatre Uncut’in amacıyla bire bir örtüşmektedir ve söz konusu oyunların DOT bünyesinde sahnelenmesini daha da anlamlı kılmaktadır. “Makas Oyunları 1” ile prömiyer yapan proje, kısa oyunlardan oluşacak yeni serilerle sezon boyunca sahnelenmeye devam edecek.

Kaynakça

1. Brennan, Clara & David Greig & Dennis Kelly et al., *Theatre Uncut: A Response to the Countrywide Spending Cuts*. London: Oberon Books, 2011.
2. “DOT, bakanlık desteğini reddetti!”. . 29 Kasım 2013 Görüntülendi.
3. “Makas Oyunları-1”. . 1 Kasım 2013 Görüntülendi.
4. Osborne, John. *Look Back in Anger*. London: Faber and Faber, 1960.
5. Pinter, Harold. *The Birthday Party*. London: Faber and Faber, 2011.
6. Sierz, Aleks. “Blasted and After: New Writing in British Theatre Today”. www.theatrevoice.com. 13 Haziran 2010 Görüntülendi.
7. 2 Kasım 2013 Görüntülendi.